

Jacob Carlson
Göteborgs universitet

Mårten Ramnäs
Göteborgs universitet

DOI: <https://doi.org/10.58215/ella.61>

Studielängd eller gymnasiebetyg? Gymnasiemeriter i franska och studieframgång under den första terminens akademiska studier i ämnet

Sammanfattning

Denna artikel undersöker sambandet mellan gymnasiemeriter i franska och studieprestation på universitetsnivå under den första terminens akademiska studier i ämnet. De gymnasiemeriter som har inkluderats är dels antalet genomgångna kurser i franska på gymnasienivå, dels gymnasiebetyget i franska. I undersökningen ingår studenter som följde den första terminens kurs i franska vid Göteborgs universitet under åren 2015 till 2021. Undersökningen pekar på ett samband mellan gymnasiebetyget i franska och resultatet på Riksprovet i fransk grammatik och vokabulär, det enskilda prov som för de flesta studenter blir avgörande för huruvida man tar sig igenom kursen eller inte. Att ha läst ytterligare gymnasiekurser i franska utöver den behörighetsgivande verkar däremot inte öka sannolikheten för godkänt resultat på detta prov. Detta innebär att studenter som vill studera franska på universitet snarare bör beakta sitt gymnasiebetyg i ämnet än hur länge de har studerat språket. Detta resultat kan även vara av intresse för studievägledare. Betyget ger information om studentens språkfärdighet men kan också tänkas återspegla andra för framgångsrika akademiska språkstudier avgörande faktorer som språkbegåvning, studievanor och motivation.

Nyckelord: gymnasiebetyg, högskolepedagogik, språkundervisning, studieframgång

Study Duration or Grades? Upper Secondary Qualifications in French and First-Semester University Success

Abstract

This study examines the relationship between upper secondary school qualifications in French and academic achievement in the university's first semester French course. The measures of qualification used in the study include the number of upper secondary school courses in French and the upper secondary school grade in French. The study includes students who took the first semester French course in the years 2015 to 2021. The results indicate a connection between the upper secondary grade in French and the performance on the exam that largely determines academic success in this French course, namely the Swedish National Test in French grammar and vocabulary. However, taking more courses than the required qualifying course does not seem to increase the likelihood of passing this exam. This implies that students should pay more attention to the grade of prior education in French at secondary school than to the number of years studying the language when choosing to study French at university level. This result could also be considered by study counsellors. The grade relates to what the student has learnt but may also reflect other factors such as a general language-learning aptitude, study habits, and motivation.

Keywords: upper secondary school grades, higher education pedagogy, foreign language teaching, study success

Inledning

Grundkursen i franska vid Göteborgs universitet (GU), motsvarande den första terminens akademiska studier i ämnet, omfattar 30 ECTS. På kursen registrerar sig varje termin mellan 150 och 200 studenter. Av dessa får i genomsnitt cirka 60 studenter minst ett resultat inrapporterat i det nationella studieadministrativa systemet Ladok och ungefär 25 studenter tar varje termin alla 30 poäng på kursen.

Grundkursens förkunskapskrav är vid GU liksom vid övriga svenska lärosäten med undervisning i ämnet grundläggande behörighet och gymnasieskolans Franska 3, motsvarande 300 klocktimmar lärarledd undervisning i ämnet fördelade över minst tre år i antingen grundskolan och gymnasiet eller i enbart gymnasiet. Studenter med högre gymnasiemeriter än behörighetskravet kan ha Franska 4, 5, 6 eller 7, där Franska 7 motsvarar hela 700 timmars undervisning i ämnet fördelade på både grund- och gymnasieskola.

En vanlig farhåga bland studenter är att Franska 3 inte skall utgöra tillräckliga förkunskaper trots att nivån i sig är behörighetsgivande. En sådan student kan i stället välja att följa någon av våra nybörjarkurser. Även bland universitetslärare har det diskuterats om förkunskapskravet i stället borde sättas till Franska 4. Samtidigt är det inte ovanligt att studenter som har läst fler gymnasiekurser anser sig vara överkvalificerade.

I denna artikel vill vi ge en bild av vad antalet gymnasiekurser och gymnasiebetyget i franska säger om studenternas förutsättningar att klara den första terminens akademiska studier i ämnet. I ett vidare perspektiv syftar artikeln till att med utgångspunkt i insamlade data diskutera övergången från gymnasiestudier till akademiska studier i ämnet. Undersökningen kan därmed bidra med ny kunskap om förutsättningarna för att bedriva akademiska studier i franska och användas för vägledning av blivande studenter.

Undersökningen har utgått från följande frågor:

- Vilka formella gymnasiala förkunskaper i ämnet franska har studenter som registrerar sig på grundkursen i franska vid GU?

- Vilka samband finns mellan antalet gymnasiekurser (steg) och resultat på grundkursen i franska?
- Vilka samband finns mellan gymnasiebetyg i franska och studieresultat?
- Vilka tänkbara förklaringar finns till dessa samband?

Artikeln inleds med ett bakgrundskapitel där vi ger en kort presentation av ämnet franska i svensk gymnasieskola och vid GU. Vi redogör därefter för några tidigare undersökningar av samband mellan gymnasimeriter och studieframgång i andra ämnen och för material och metod i vår undersökning. Slutligen redovisar vi insamlade data, diskuterar vilka samband som går att utläsa och några tänkbara förklaringar till dessa.

Bakgrund

Ämnet franska i gymnasieskolan

Vid 12–13 års ålder påbörjar svenska barn sina studier i ett tredje skolspråk. Inom ramen för det obligatoriska språkvalet väljer flertalet elever inför årskurs 6 något av språken franska, spanska eller tyska. Eleven kan i gymnasiet fortsätta med det valda språket eller välja ett nytt språk. Det är möjligt att läsa in hela Franska 1–3 och bli behörig till första terminens universitetsstudier även för den som väljer franska först i gymnasiet. Av Tabell 1 framgår dock att de flesta elever som studerar franska i gymnasiet hamnar direkt i Franska 3, vilket alltså innebär att de har påbörjat sina studier i ämnet redan i grundskolans sjätte klass. En majoritet av dessa fortsätter till Franska 4, men få läser Franska 5 eller mer. Läsåret 2022/2023 gick 9 609 elever ut gymnasiet med betyg i ämnet franska och i grova siffror går varje år 3 000 elever ut gymnasiet med Franska 3 och 5 000 med Franska 4. Endast cirka 500 elever har läst Franska 5 eller högre. Merparten av de elever som är behöriga att söka till en grundkurs i franska på universitetet har alltså läst upp till Franska 3 eller 4. I Tabell 1 kan vi också se att elever på de högre kurserna i genomsnitt har högre betyg än elever på de lägre. På Franska 5 har ungefär varannan elev betyget A jämfört med endast en av fem på Franska 3–4. Sett över en tioårsperiod är det totalt sett något färre elever som läser franska på gymnasiet. För Franska 5–7 är tappet emellertid dramatiskt. Där har antalet elever minskat från drygt 1 600 elever läsåret 2010/11 till ungefär 500 elever 2022/23.

Tabell 1

Antal elever och betyg. Läsåret 2022/23. Data hämtade i Skolverkets statistikdatabas.

Kurs	Antal elever	Betygsfördelning (%)					
		F	E	D	C	B	A
Franska 1	1 292	10,1	24,1	14,9	19,3	12,7	19,0
Franska 2	524	14,7	22,1	16,4	15,1	12,6	19,1
Franska 3	8 400	3,9	17,0	17,1	24,2	20,1	17,6
Franska 4	5 089	4,4	16,3	16,4	22,3	18,5	21,3
Franska 5	510	1,0	3,9	9,4	18,2	19,8	47,6
Franska 6	96	..	9,4	..	21,9	15,6	49,0
Franska 7	52	..	..	..	..	28,8	55,8
Antal olika elever	9609						

De studenter som antas till grundkursen i franska har i gymnasiet studerat under en rad olika läroplaner. *Läroplan för gymnasieskolan 1970 (Lgy70)* var i bruk till år 1994 men språken fick nya kursplaner redan år 1992 (Malmberg, 2000, s. 19). Liksom nuvarande ämnesplaner lyfte *Lgy70* i sin allmänna del fram de praktiska språkfärdigheterna som yttersta mål för undervisningen (Skolöverstyrelsen, 1970a, s. 176), något som innebar ett avsteg från den traditionella grammatik- och översättningsmetod som in på 1960-talet hade dominerat språkundervisningen (Skolverket, 1996, s. 11). Den underliggande språksynen i *Lgy70* skiljde sig dock från den kommunikativa språksyn som växte fram under 1980-talet och som blivit dominerande i 2000-talets ämnesplaner. Snarare påverkades *Lgy70* av den audiolingvala metoden, en behavioristiskt influerad metod som rekommenderade bundna talövningar för att nöta in ett korrekt språk. Övningarna skulle kombineras med induktiv förklaringsteknik (Skolverket, 1996, s. 14). I de tämligen omfattande planeringssupplement som kompletterade den allmänna delen i 1970 års läroplan ges som en konsekvens av detta ganska ingående konkreta förslag för grammatikundervisningen (Skolöverstyrelsen, 1970b, s. 28–36).

Den kommunikativa språksyn som har präglat de svenska läroplanerna från 1980-talet och framåt har i stället påverkats av 1970-talets ökade intresse inom språkvetenskapen för semantik och inte minst pragmatik (Alwood, 1981, s. 4–5). Mot bakgrund av dessa teoretiska strömningar introducerades till exempel begreppet *kommunikativ kompetens* av lingvisten Dell Hymes (1972). Idéerna ledde via van Eks (1977) *The Threshold Level*¹, s.k. tröskelnivåer, ett slags lägsta fungerande färdighetsnivåer för att kunna klara sig i olika kommunikativa situationer (Tornberg, 2009, s. 54) vidare till *GERS (Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning)*, en mycket omfattande matris för bedömning av språkfärdighet framtagen av Europarådet och publicerad i olika utgåvor 2001 och 2009. Såväl *Läroplan för grundskolan 1980 (Lgr 80)* som alla senare svenska läroplaner har påverkats av Europarådets tröskelnivåer (Skolverket, 1996 s. 14, 16) och *Läroplan för de obligatoriska skolformerna (Lpo 94)* och *Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94)* betonade därutöver även interkulturell förståelse (Ferm & Malmberg, 2001, s. 6).

Också 2000-talets kurs- och ämnesplaner har anslutit till den ovan beskrivna kommunikativa språksynen och ämnesplanerna från år 2000 kan i detta avseende sägas ha gått längst eftersom de helt saknade hänvisningar till grammatik (Skolverket, 2000). Skillnaden gentemot 2011 och 2022 års ämnesplaner framstår dock i slutändan som marginell. I de senare preciseras visserligen – med lite varierande formuleringar – att «uttal, ord och fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer och stavning» (Skolverket, 2011a; Skolverket, 2022) ska vara en del av kursens centrala innehåll. Dessa formuleringar återfinns dock i såväl 2011 års, som i den nu gällande 2022 års ämnesplan, under de två underrubrikerna «reception» samt «produktion och interaktion». Sammanfattningsvis har grammatiken – i den mån den alls nämns i styrdokumentet – under hela 2000-talet tydligt underordnats språkundervisningens kommunikativa mål och innehåll.

Man kan mot bakgrund av ovanstående ställa sig frågan i vilken utsträckning dagens gymnasieskola förbereder eleverna för mer teoretiskt präglade akademiska språkstudier. När Högskoleverket under 00-talet genomförde en serie utvärderingar av enskilda ämnen,

¹ På franska används begreppet *Un niveau seuil*.

konstaterades att gymnasieskolans ökade fokus på kommunikativ undervisning hade inverkat på studenternas förkunskaper i språkämnen. Samma utveckling uppmärksammas också i en arbetsrapport från Höskoleverket från 2009:

Bedömargruppen [i utvärderingen av Engelska] menar att eftersom gymnasieskolan satsar på att utveckla elevernas kommunikativa förmåga har grammatikkunskaperna blivit lidande. Liknande resultat rapporteras från utvärderingarna av spanska, franska och tyska. Bristande och försämrade förkunskaper i grammatik nämns också i andra språkutvärderingar. (Ahlm et al., 2009, s. 21)

Av rapporten framgår också att de senaste decenniernas förändringar i studenternas förkunskaper bör sättas in i ett vidare perspektiv. Universitetslärare även i andra ämnen än språk gav uttryck för att studenterna kan «alltför lite när de börjar läsa vid högskolan» samtidigt som man menade att högskolans krav hade sänkts (Ahlm et al., 2009, s. 7). Enligt rapportförfattarna speglar denna utveckling dock inte nödvändigtvis en nivåsänkning över hela linjen utan en allt större heterogenitet i studentgrupperna (Ahlm et al., 2009, s. 8). Men alldeles oavsett de i mera vid bemärkelse påstått sämre förkunskaperna kan det fastslås att kommunikationens tydliga primat framför teoretisk förståelse på ett tydligt sätt skiljer dagens gymnasieskola från studier i franskämnet på akademisk nivå.

Grundkursen i franska vid Göteborgs universitet

Grundkursen i franska erbjuds vid GU i tre varianter: (1) campusstudier i Göteborg, (2) campusstudier i Frankrike genom ett samarbete med *Université Lumière Lyon II* samt (3) nätbaserad kurs. Endast den nätbaserade varianten erbjuds som både halvfarts- och helfartskurs. Gällande kursplan är från 2015 och är gemensam för de tre kursvarianterna.

Vi har sammanställt resultaten för samtliga studenter med minst ett inrapporterat resultat på minst ett av kursmomenten sedan kursens omstöpning hösten 2015 till och med vårterminen 2021. Betyg sätts enligt skalan Underkänt (U), Godkänt (G) samt Väl Godkänt (VG) och det inrapporterade resultatet kan således vara något av dessa tre betyg. Kursen innehöll under den tid som undersökts följande kursmoment och examinationer:

Tabell 2

Kursmoment och examinationsformer på grundkursen i franska vid GU 2015–2021

Kursmoment	Beskrivning av kursinnehåll	Examinationsform(er)
Grammatisk terminologi, 1 ECTS	Grundläggande allmän grammatik med särskilt fokus på franskan	Formulär på lärplattform (Canvas) som görs på kort tid under viss övervakning
Fransk grammatik och vokabulär, 5 ECTS	Genomgångar och övningar i fransk vokabulär, morfologi och syntax samt översättning till franska	Övervakat skriftligt prov (salsskrivning eller zoom-övervakning) «Riksprovet»
Språkvetenskapliga seminarier, 1,5 ECTS	Läsning av vetenskapliga artiklar, översättningsövningar och övningar i satsanalys	Obligatoriska seminarier (campus) eller forumuppgifter (nät) Hemtentamen
Text 1, 4 ECTS	Läsning och diskussion av två romaner samt introduktion till litterära termer	Obligatoriska seminarier Skriftliga inlämningsuppgifter
Text 2, 3,5 ECTS	Läsning och diskussion av romaner, seriealbum och filmer samt introduktion till litterära och adaptationsteoretiska termer	Obligatoriska seminarier Skriftliga inlämningsuppgifter
Kultur & samhälle, allmän del, 5,5 ECTS	Genomgångar av kulturella och samhällsliga förhållanden i franskspråkiga länder, främst Frankrike	Övervakat skriftligt prov (campus) eller oövervakat skriftligt prov på kort tid (nät)
Kultur & samhälle, specialisering, 2 ECTS	Fördjupning inom kultur och samhälle efter intresse samt introduktion till akademiskt skrivande	Skriftlig inlämningsuppgift Muntlig presentation
Fonetik, 1 ECTS	Genomgångar och övningar i allmän och fransk fonetik	Oövervakat skriftligt prov på kort tid
Uttal, 1 ECTS	Övningar i franskt uttal	Muntligt schemalagt prov med inspelning av ljudfil
Muntlig kommunikation, 5,5 ECTS	Övningar i muntlig fransk kommunikation och interaktion	Obligatoriska seminarier

Redan av namnen på de olika momenten i tabellen torde framgå att den första terminens akademiska franskstudier i viktiga avseenden skiljer sig från franskämnet i gymnasieskolan. Bland grundkursens lärandemål finns visserligen också ett rent språkfärdighetsmål, satt till B1/B2 enligt GERS-skalan. Lärandemål som «redogöra för de huvudsakliga dragen i franskans struktur» samt «förstå och med hjälp av adekvat terminologi kunna genomföra enklare analyser av franskspråkig litteratur, tecknade serier/grafiska romaner och film», liksom «tillämpa sina kunskaper i fransk grammatik och vokabulär genom att översätta enklare texter från svenska till franska och från franska till svenska» (Institutionen för språk och litteraturer, 2015) bidrar samtidigt otvivelaktigt till att de akademiska språkstudierna får en långt mera teoretisk karaktär än språkämnena i gymnasiet.

Som framgår av den högra kolumnen i Tabell 2 examineras grundkursen genom prov, inlämningsuppgifter och muntligt deltagande i seminarier. Proven kan i sin tur indelas i övervakade prov, som görs helt utan hjälpmedel, och prov som görs i hemmet med tillgång till hjälpmedel. En betydande förändring som inträffat under de senaste tio åren är att antalet övervakade prov har minskat avsevärt. Utvecklingen inleddes redan år 2013, då grundkursen utökades med en nätvariant. Redan från början gjorde studenterna på nätvarianten *endast ett prov med övervakning* och med tiden har antalet övervakade prov blivit färre även på campusvarianten. Det kursmoment som på alla kursvarianter emellertid fortfarande examineras under övervakade former är som framgår av tabellen Fransk grammatik och vokabulär. Detta moment avslutas med det så kallade Riksprovet, som varje termin tas fram gemensamt av de svenska lärosäten som erbjuder undervisning i franska. Provet består av två delar. Den första delen testar studentens ordförråd genom flervalsfrågor och franska meningar med luckor där en fransk ekvivalent ska skrivas till en svensk glosa som ges inom parentes. Den andra delen testar grammatik genom dels meningar med luckor, dels översättningsmeningar. Riksprovet har som vi kommer att se i resultatdelen kommit att inta rollen av kursens nålsöga. Det är inte ovanligt att just ett grammatik- och översättningsprov inom språkämnen får denna roll (Tornberg, 2009, s. 208) men det verkar sannolikt att rollen av nålsöga ytterligare förstärks av att Riksprovet till skillnad från övriga prov på kursen alltid görs under övervakade former och bedöms enligt en rättningsmall med en på förhand

fastställd poängskala. Frågan är vilka bakgrundsfaktorer hos studenterna som bäst förutsäger om de kommer igenom detta nålsöga.

Tidigare forskning

Studieframgång är som Lars Lustig (2004) framhåller ett mångdimensionellt begrepp. Det kan knytas till förvärvandet av ökade kunskaper inom ett område men också till personlig utveckling eller till studiernas positiva inverkan på det framtida yrkeslivet (s. 85). I antagningssammanhang avses emellertid i allmänhet att studenten «skall klara sina studier, dvs. producera sina poäng i rätt takt» (Lustig, 2004, s. 15). Också i den smala bemärkelsen att ta sina poäng, är studieframgång svår att förutsäga. Bäst prognosvärde tycks ges av betyg och högskoleprov men inte heller prognosvärdet hos dessa är särskilt högt:

I stort sett säger dock alla studier på området – och det rör sig om ett stort antal vid detta lag – att med resultat från högskoleprov eller kännedom om betyg kan vi förklara och förstå 25 procent av en individs framtida studieframgång. Resten – alltså 75 procent – vet vi inte vad den beror på och kan följaktligen inte heller förutsäga. Rent generellt gäller dock att betyg och högskoleprov har de bästa prognosegenskaperna, även om det alltså inte rör sig om särskilt höga värden. (Lustig, 2004, s. 15–16)

Senare studier visar «att gymnasiebetygen ger bäst prognosförmåga – dvs. för att förutsäga studieframgång i högskolan – jämfört med exempelvis högskoleprovsresultat» (Furusten, 2018, s. 16; se även Cliffordson, 2008).

En ganska omfattande studie av sambanden mellan studieframgång och gymnasiebetyg i enskilda ämnen presenteras av Cliffordson & Berndtsson (2007). I studien jämförs betyg i matematik, fysik, samhällskunskap, svenska och engelska med inrapporterade poäng under det första årets akademiska studier på civilingenjör-, högskoleingenjör- och juristprogrammet för samtliga studenter som slutförde gymnasieskolan vårterminerna 1998–2002 och som påbörjade något av dessa program under läsåren 1998/99–2003/04 (s. 12–13).

På civil- och högskoleingenjörsutbildningarna har enligt rapporten betygen i matematik och fysik bäst prognosvärde men skillnaden mellan de olika betygsstegens prognosvärde är mindre på högskoleingenjörsprogrammen än på civilingenjörsprogrammen. På

juristprogrammet är det däremot betygen i svenska och samhällskunskap som har störst betydelse. Skillnaderna i poängproduktion under det första årets akademiska studier var på samtliga undersökta program större mellan de då gällande betygsstegen G och VG, än mellan VG och MVG.² Enligt rapportförfattarna skulle detta kunna förklaras av att betyget G under 00-talet var ett mycket brett betyg; ett svagt G i det då gällande målrelaterade betygssystemet motsvarade rent kunskapsmässigt ofta «betyget 2 i det [tidigare gällande] normrelaterade betygssystemet»³, där lägst betyget 3 krävdes i de behörighetsgivande ämnena» (Cliffordson & Berndtsson, 2007, s. 56). Samtidigt var «sambanden mellan betygssteg i enskilda ämnen och poängproduktion på respektive högskoleprogram generellt [...] starkare för de fördjupande gymnasiekurserna än för de grundläggande» (Cliffordson & Berndtsson, 2007, s. 55).

Carlsson (2012) har undersökt sambandet mellan gymnasiala förkunskaper i matematik och studieresultaten på en kurs i grundläggande statistik på högskolenivå:

Något förvånande – och i kontrast till tidigare studier – är det inget i resultaten som indikerar att extra kurser i matematik utöver behörighetskraven har betydelse för studieresultatet på statistikkursen. I stället tycks det avgörande vara betyget på de mer elementära matematikkurser som ingår i behörighetskraven. En tolkning av resultaten är att en grundläggande högskolekurs i statistik inte kräver särskilt mycket matematiskt kunnande, utan att det är allmänna kognitiva förmågor som intuition, logiskt tänkande och problemlösningsförmåga som är viktiga och att betygen på de mest elementära matematikkurserna på gymnasiet speglar sådana förmågor. (Carlsson, 2012, s. 33)

Carlssons studie behöver inte motsäga Cliffordsons & Berndtssons slutsats att ett högt betyg i ett enskilt ämne från en fördjupande gymnasiekurs säger mer om framtida poängproduktion på högskolenivå än ett högt betyg på en mera grundläggande kurs. Vad Carlsson säger är

² Sedan år 1995 är betygen i gymnasieskolan målrelaterade. Mellan år 1994 och 2011 användes en tregradig skala med betygsstegen Godkänd, Väl Godkänd och Mycket Väl Godkänd (G, VG, MVG). Nu gällande betygssystem är också målrelaterat men betygsskalan består av betygsstegen A, B, C, D, E samt det underkända betyget F.

³ Normrelaterad betygssättning tillämpades i Sverige i grundskolan mellan 1962 och 1994 och i gymnasieskolan mellan 1966 och 1995. Betygsskalan var 1-5, med 5 som högsta betyg. Normerande standardprov gav ett medelvärde för varje klass som vid betygssättning jämfördes med det nationella medelvärdet. På nationell nivå fördelades genom denna metod betygen enligt en normalfördelningskurva där 7 % av eleverna i hela landet varje år tilldelades betyget 5, 24 % betyget 4, 38 % betyget 3, 24 % betyget 2 och 7 % betyget 1.

enbart att genomgången fördjupande gymnasial kurs i sig inte alltid behöver betyda så mycket.

Till skillnad från vad som ofta tycks vara fallet har vi i vår undersökning av studieframgång inte beaktat huruvida högskolepoängen avklarats i tid. En anledning till det är att många studenter, särskilt distansstudenterna, inte läser kursen på heltid. Vi är heller inte så intresserade av betygen som urvalsinstrument. Eftersom så gott som alla behöriga studenter i nuläget kommer in på GU:s kurser i franska blir just den frågan mindre aktuell för oss.

Material och metod

Antalet studenter som varje termin söker till grundkursen och blir antagna är som vi inledningsvis konstaterade stort. En del av dem som registrerar sig väljer att formellt avbryta sina studier genom att avbrott rapporteras in i Ladok. Av dem som kvarstår som registrerade är en ansevärd mängd nollpresterare som i praktiken inte uppvisar någon som helst studieaktivitet. I denna undersökning har vi valt att fokusera på de studenter som fått minst ett resultat inrapporterat i Ladok och som därmed kan sägas ha gjort någon form av dokumenterat allvarligt menat försök att klara kursen.

Totalt sett uppfyller 728 studenter kriteriet att ha åtminstone ett resultat inrapporterat under perioden höstterminen 2015 till och med vårterminen 2021, varav 306 har fullgjort kursen och tagit samtliga 30 ECTS. De mått på förkunskaperna som undersöks är språkstudiernas längd på gymnasial nivå (antal kurser/steg eller antal årskurser) och gymnasiebetyg i ämnet.

Uppgifter om studielängd och gymnasiebetyg har hämtats i det studieadministrativa systemet NyA-webben som dokumenterar sökandes förkunskaper, bland annat gymnasiebetyg.

Uppgifter om studieresultat på grundkursen har hämtats i Ladok. Alla uppgifter har efter insamling anonymiserats i enlighet med en för projektet utarbetad och diarieförd databehandlingsplan. Andelen studenter med ett visst studieresultat (enligt för grundkursen gällande betygsskala U, G eller VG) har slutligen beräknats för de olika gymnasiestegen och de olika betygen.

Mått på förkunskaper som inte finns att tillgå i nämnda studieadministrativa system ingår inte i undersökningen. Sådana meriter hade varit svårare att kartlägga och värdera och är i sig heller inte behörighetsgivande. Förkunskaper till följd av exempelvis utlandsvistelser kan naturligtvis ha stor betydelse för studieframgången, men har alltså inte inkluderats. Att studenter i franska har tillbringat kortare eller längre perioder i något fransktalande land är vanligt, och vi får utgå från att det kan förekomma bland studenter i alla grupper.

Meritvärde⁴, resultat på högskoleprovet eller betyg i andra ämnen än franska ingår inte i undersökningen. Som vi har sett finns många studier av hur meritvärdet och resultatet på högskoleprovet fungerar som urvalsinstrument. På de flesta varianter av grundkursen i franska antas emellertid samtliga behöriga sökande. Meritvärdet och resultat på högskoleprovet är alltså i praktiken sällan utslagsgivande.

Eftersom Riksprovet i fransk grammatik och vokabulär är den enskilda examination som oftast hindrar studenterna från att gå vidare i sina studier, fokuserar vi i första hand på det momentet. Uppgifter om poängresultat på provet har inte rapporterats in systematiskt i Ladok och kan inte användas. Vi nöjer oss därför med att undersöka andelen godkända studenter för att se vilka samband som finns mellan denna andel och studenternas förkunskaper.

För att få någorlunda stora jämförelsegrupper har vi slagit ihop grupper av studenter med avgångsbetyg från olika betygssystem. Vid ansökan till högskolan omvandlas betygen i de olika betygssystemen till betygspoäng där A svarar mot MVG, C mot VG och E mot G. Betygen B och D saknar motsvarighet i skalan G-MVG. Om man studerar betygsfördelningen i statistiken från Skolverket förefaller det rimligast att bilda följande tre grupper: A/MVG, B/C/VG och D/E/G⁵. Detta blir till exempel tydligt om vi jämför betygen för Franska 4 från läsåret 2010/2011 (28,6 % G, 34,1 % VG och 33,2 % MVG) med betygen för Franska 4 från läsåret 2021/22 (32,4 % hade E eller D, 40,8 % hade C eller B och 21,3 % A).

⁴ Meritvärde kallas i Sverige den sammanräkning av betygen som görs inför såväl ansökan till gymnasial som eftergymnasial utbildning.

⁵ Icke godkända betyg som F i det nu gällande betygssystemet är inte med i statistiken eftersom en förutsättning för tillträde till grundkursen är minst godkänt betyg på Franska 3. Rent teoretiskt skulle det bland studenterna kunna finnas individer med godkänt betyg från Franska 3 och betyget F i franska på Franska 4, 5, 6 eller 7. Någon sådan student finns dock inte i den grupp som undersökts.

Överensstämmelsen är inte perfekt men vi får på detta sätt tillräckligt stora grupper för att samtidigt undersöka gymnasiesteget och gymnasiebetygets betydelse. Eftersom antalet studenter som har läst Franska 6 och 7 är lågt har vi i vissa fall även varit tvungna att slå ihop de två stegen. När jämförelsegrupper innehåller färre än 10 personer redovisas de inte. Underkända betyg i franska kan vi här bortse ifrån eftersom minst godkänt betyg på gymnasieskolans Franska 3 krävs för tillträde till grundkursen.

Studenternas gymnasiemeriter och studieresultat

I det som följer presenteras förkunskaper för de studenter som har fått betyg på åtminstone ett av grundkursens moment under perioden höstterminen 2015-vårterminen 2021.

Av 728 studenter med åtminstone ett resultat på kursen i Ladok har 538 (74 %) antagits med betyg i franska från en svensk gymnasieutbildning. Övriga 190 studenter (26 %) har sökt till kursen utan särskild behörighet i franska från svensk gymnasieskola. I denna grupp hittar vi studenter med validerad utländsk gymnasieutbildning, inklusive så kallad *International Baccalaureate*, folkhögskola, kommunal vuxenutbildning, nybörjarkurs på högskolenivå eller så kallad reell kompetens. Vi kommer inte att närmare undersöka dessa studentgrupper.

Vi skall först redogöra för hur studenter på grundkursen med svensk gymnasieutbildning kan delas in i olika grupper beroende på vilken läroplan de har studerat under. Därefter redovisas andelen godkända studenter på momentet Fransk grammatik och vokabulär (Riksprovet) för de olika grupperna. När studenter har mer än en behörighetsgivande utbildning räknas den senaste.

Studenternas gymnasiemeriter

De studenter som har svenska gymnasiemeriter formerar sig i fem olika grupper beroende på när de gick ut gymnasiet.

Pre-Lgy70-gruppen utgörs av studenter som gick ut gymnasiet innan läroplanen för gymnasieskolan från 1970 (Lgy70) infördes.

Lgy-70-gruppen består av studenter som gick ut gymnasieskolan under den tid Lgy70 gällde, dvs. från början av 1970-talet till början av 1990-talet. Dessa studenter har som förkunskaper B-språk 2 åk (årskurser) eller C-språk 3 åk.⁶

Lpf94-gruppen omfattar de studenter som läste enligt ordningen som gällde från 1992. Som vi nämnt ovan kom då nya kursplaner, två år före den nya läroplanen (Lpf94). 1994 innebar också ett helt nytt betygssystem (G-MVG). Perioden sträcker sig alltså fram till och med kursplanereformen år 2000. Under denna förhållandevis korta period fanns en A-kurs (60 h) och en B-kurs (130 h) som kunde läsas som B- eller C-språk. I grundskolan utökades samtidigt timantalet med cirka 25 % till 320 timmar, med möjlighet att erbjuda språket redan från sjätte klass på de skolor där det var organisatoriskt möjligt. I grundskolan har detta timantal gällt sedan dess.

Kursplaner2000-gruppen inleds år 2000 då språken i gymnasieskolans ämnesplaner tydligt kopplades till GERS genom att språkfärdigheten kom att graderas i sju steg motsvarande kurserna Franska 1–7. Även om formuleringarna i kunskapskraven för de olika stegen långt ifrån är identiska med beskrivningarna i GERS-skalan, är tanken att exempelvis Franska 3 ungefär ska motsvara A.2.2-nivån enligt GERS (Österberg & Bardel 2016, s. 16–19). Har man läst franska på högstadiet (årskurs 7–9) fortsätter man i gymnasiet med Franska 3. Den som är nybörjare startar på Franska 1. I idealfallet motsvarar ett steg cirka 100 timmars undervisning som klaras av på ett läsår och beroende på gymnasieprogram och individuella val läser man olika många kurser (steg). Franska 6 och 7 kräver specialarrangemang som till exempel innebär att man läser två steg parallellt.

Kursplaner2011-gruppen börjar 2011 då svensk gymnasieskola återigen fick ny läroplan och dessutom ett nytt betygssystem (A-F). Systemet med sju steg som infördes år 2000 behölls dock och gäller fortfarande.

⁶ B-språk innebar att eleven hade studerat det valda i språket tre år i grundskolan och två eller tre år i gymnasiet. C-språk innebar att eleven hade studerat det valda språket endast tre år i gymnasiet. Lägsta behörighetskrav för akademiska studier i moderna språk var satt till B-språk 2 år i gymnasieskolan eller C-språk 3 år i gymnasiet.

De två sista grupperna utgörs alltså av studenter som har förkunskaper uttryckta i steg (1–7), men som läst enligt två olika kursplaner och två olika betygssystem. Skillnaderna mellan kursplanerna från år 2000 och år 2011 är dock egentligen inte så omfattande (Skolverket, 2011b, s. 6).

Av Tabell 3 framgår hur Universitets- och högskolerådet (UHR) värderar förkunskaperna från olika tidsperioder i förhållande till varandra. Steg 3 anses till exempel motsvara B-språk 2 åk eller B-språk, kurs A, medan steg 5–7 innebär en mer omfattande kurs än B-språk 3 åk eller B-språk, kurs B (se även Malmberg, 2000, s. 20). Dessutom visar tabellen hur många studenter som tillhör varje grupp. Vår undersökning riktar sig i första hand mot de två sista grupperna (kursplaner 2000 och 2011). Den första och tredje gruppen omfattar ett så litet antal studenter att vi inte kommer att undersöka dem närmare, men även gruppen med studenter som läste under Lgy70 kommer i viss mån att undersökas.

Tabell 3

Studenter med behörighetsgivande utbildning från svensk gymnasieskola

Kursplaner	<1970 ⁷	1970	1992	2000	2011
Nivå		B-språk, 2 åk; C-språk, 3 åk	B-språk, kurs A C-språk kurs B	Franska 3	Franska 3
		B-språk, 3 åk	B-språk, kurs B	Franska 4	Franska 4
		Fanns inte	Fanns inte	Franska 5–7	Franska 5–7
Betygssystem		1-5	G-MVG/1-5	G-MVG	A-F
Antal studenter	12	69	17	204	236

⁷ Av utrymmesskäl redogör vi inte här för de förhållanden som gällde före 1970.

I Tabell 4 ser vi hur studenterna i Kursplaner2000/2011-gruppen samt Lgy70-gruppen, som är de två kursplanegrupper vars studieresultat vi alltså huvudsakligen kommer att undersöka, fördelar sig på de olika stegen eller kursnivåerna. Vi ser i tabellen även studenternas genomsnittliga omräknade betygspoäng.⁸ Värt att notera är inte minst att cirka 40 % av studenterna i Kursplaner2000/2011-grupperna har Franska 5 eller mer, vilket ska jämföras med att endast 6 % av alla elever som gick ut gymnasiet läsåret 2022/2023 och var behöriga att söka grundkursen hade läst upp till denna nivå eller högre (se Tabell 3).

Tabell 4

Förkunskaper och betygspoäng för grupperna Kursplaner2000/2011 samt Lgy70.

Högsta kurs	Antal studenter	Andel	Betygspoäng
Franska 3 (2000/2011)	66	15 %	15,1
Franska 4 (2000/2011)	202	46 %	16,4
Franska 5 (2000/2011)	139	32 %	17,4
Franska 6/7 (2000/2011)	33	7 %	17,9
Totalt (2000/2011)	440	100 %	
B-språk 2 åk (Lgy70)	23	33 %	16,6 (3,9)
B-språk 3 åk (Lgy70)	30	44 %	17,4 (4,1)
C-språk 3 åk (Lgy70)	16	23 %	17,4 (4,1)
Totalt (Lgy70)	69	100 %	

⁸ Betygen räknas om till poäng enligt följande: A=20, B=17,5, C=15, D=12,5, E=10; MVG=20, VG=15, G=10. Betygen 1-5 räknas om enligt följande tabell: <https://uhrporten.se/bedomningshandboken/svenska-meriter/betygstyper-i-antagningen/avgangsbetyg/meritvardering/meritpoangskompensation/>

Studenternas studieresultat

Överblick

I Tabell 5 kan vi se hur stor andel av studenterna som har erhållit minst betyget Godkänt (enligt den tregradiga betygsskalan Underkänt/Godkänt/Väl Godkänt) på de olika momenten på Grundkursen. De fem moment som har över 96 % godkända examineras samtliga genom obligatorisk närvaro eller inlämningsuppgifter eller en kombination av dessa. De fem moment som har under 96 % godkända har samtliga tidigare examinerats genom övervakade prov, men det enda prov som under hela perioden har examinerats genom ett övervakat prov för både campus- och distansstudenter är Fransk grammatik och vokabulär. Det är också det moment som flest studenter inte klarar, vilket som tidigare nämnts är anledningen till att vi i första hand kommer att intressera oss för det.

Tabell 5

Andel godkända studenter på grundkursens olika moment

Moment	Andel godkända studenter
Text 1 (4,0 ECTS)	99,6%
Text 2 (3,5 ECTS)	99,0%
Muntlig språkfärdighet (5,5 ECTS)	98,1%
Kultur och samhälle: specialisering (2,0 ECTS)	97,9%
Språkvetenskapliga seminarier (1,5 ECTS)	96,4%
Grammatisk terminologi (1,0 ECTS)	95,8%
Uttal (1,0 ECTS)	94,0%
Fonetik (1,0 ECTS)	91,0%
Kultur och samhälle: allmän del (5,5 ECTS)	88,1%
Fransk grammatik och vokabulär (5 ECTS)	78,9%

Riksprovet i fransk grammatik och vokabulär

Maximalt antal poäng på Riksprovet är 200. Gränsen för Godkänt (G) går vid 120 poäng och för Väl godkänt (VG) vid 160 poäng. Själva poängresultatet har inte systematiskt rapporterats i Ladok. Som redan påpekats undersöker vi därför i en första omgång helt enkelt endast andelen studenter med godkänt provresultat.

När man jämför resultaten på Riksprovet i gruppen Kursplaner2000/2011 med antalet avklarade gymnasiekurser tycks antalet kurser i förstone ha en avgörande betydelse. Som framgår av Tabell 6 ökar andelen studenter med godkänt resultat på Riksprovet stadigt med antalet lästa kurser, från 63 % för Franska 3 till 92 % för Franska 7.

Tabell 6

Andel godkända studenter på Riksprovet och antal lästa kurser för grupperna kursplaner2000/2011.⁹

Högsta kurs	Andel godkända studenter (totalt antal studenter)
Franska 3	63% (41)
Franska 4	70% (166)
Franska 5	78% (108)
Franska 6	84% (12)
Franska 7	92% (13)

Vi bör ändå akta oss för att dra slutsatsen att fler kurser ökar sannolikheten att klara provet. De elever som läser fler kurser utgör nämligen knappast ett slumpmässigt urval (se även Carlsson, 2012, s. 35). Elever som läser de högre kurserna har högre betyg, vilket framgår av Tabell 1 och 4. Man kan därför ställa sig frågan om betyget i själva verket säger mer om sannolikheten att klara kursen än längden på studierna. Därför har vi utöver gruppering efter

⁹ I tabell 6 och framåt redovisas endast de studenter som har gått upp på examinationen i det moment som undersöks medan tabell 3-4 redovisar alla studenter som har gått upp på åtminstone en examination i ett moment (oavsett vilket moment det rör sig om). För varje moment finns alltså ett varierande antal studenter som har avstått från examination.

högst lästa kurs även valt att gruppera eleverna efter vilket betyg som de har erhållit på denna kurs.

En jämförelse som tar hänsyn till både antal kurser och betyg i den högsta kursen ger vid handen att betyget tycks vara viktigare än antalet kurser för att klara Riksprovet. Av Tabell 7 framgår att skillnaderna mellan de olika betygsgrupperna genomgående är tydliga och stabila (de varierar mellan 20 och 30 %) medan skillnaderna mellan olika steg är betydligt mindre. Endast grupper med fler studenter än 10 redovisas i tabell 7–8.

Tabell 7

Andel godkända studenter på Riksprovet, antal lästa kurser och betyg i den högsta kursen. Grupperna kursplaner 2000/2011. Totalt antal studenter i grupperna anges inom parentes.

Högsta kurs	A/MVG	B/C/VG	D/E/G
Franska 3	88% (16)	56% (16)	- (-)
Franska 4	89% (64)	66% (74)	43% (28)
Franska 5	92% (52)	69% (45)	45% (11)
Franska 6/7	93% (15)	- (-)	- (-)

I sin undersökning över antalet lästa kurser i matematik och studieframgång på kursen i grundläggande statistik på universitetet menar Carlsson (2012) att man inte kan använda betyget på den högsta kursen eftersom det kan vara svårare att få ett högt betyg i en högre kurs. För att komma undan detta problem har Carlsson i stället valt att undersöka betyget på den behörighetsgivande kursen och att sedan ta reda på vad ytterligare kurser har för effekt (oavsett betyg i dessa kurser). Carlsson använder i själva verket betyget i den behörighetsgivande kursen som en proxyvariabel för allmän matematisk förmåga. Vi har också genomfört en sådan undersökning. I tabell 8 ser vi i den första raden hur samtliga studenter oavsett studielängd fördelar sig efter betyget på den behörighetsgivande kursen (Franska 3) och hur stor andel av dessa som blev godkända på Riksprovet. I rad två ser vi hur det gick för de studenter som nöjde sig med att läsa till Franska 3. De följande tre raderna visar effekten av ytterligare lästa kurser. Exempelvis ser vi att av de 170 studenter som hade

A eller MVG i Franska 3 har 59 läst Franska 5 som högsta kurs, varav 90 % fick godkänt på Rikspövet. Vi skall notera att alla dessa 59 studenter inte nödvändigtvis har betyget A/MVG i Franska 5, vilket förklarar varför siffrorna inte är exakt desamma som i tabell 7.¹⁰ Av tabell 8 framgår att fler kurser inte avsevärt tycks öka sannolikheten att klara Rikspövet.

Skillnaderna mellan de olika betygsgrupperna kvarstår emellertid. Vi kan också notera att hälften av studenterna hade högsta möjliga betyg i Franska 3. För franskstuderande gymnasieelever i allmänhet är denna procentsats mycket lägre: Endast knappt 20 % av eleverna som läst franska från avgångsår 2023 hade betyg A i Franska 3 (se Tabell 1).

Tabell 8

Andel godkända studenter på Rikspövet, antal lästa kurser och betyg i Franska 3 i grupperna kursplaner 2000/2011

	A/MVG	B/C/VG	D/E/G
Franska 3 (samtliga studenter)	86% (170)	65% (138)	41% (32)
Högsta kurs: Franska 3	88% (16)	56% (16)	- (-)
	↓	↓	↓
Högsta kurs: Franska 4	82% (76)	69% (71)	37% (19)
Högsta kurs: Franska 5	90% (59)	62% (45)	- (-)
Högsta kurs: Franska 6/7	95% (19)	- (-)	- (-)

Vad gäller studenterna i Lgy70-gruppen kan vi konstatera att de generellt sett klarar sig bra. Bäst klarar sig studenterna med B-språk, 3 åk (95 %), därefter C-språk 3 åk (90 %) och B-språk 2 åk (80 %). Studenterna i Lgy70-gruppen har samtliga ett betyg som är 3 eller högre på en femgradig skala. Om man jämför med betygssystem A-E och G-MVG är det därför en något större andel av en ålderskohort med betygssystemet 1–5 som inte är behöriga att söka till grundkursen eftersom kravet för dem är minst betyget 3. Ser man till den omräknade

¹⁰ De studenter som läser högre kurser än Franska 3 har vanligtvis samma betyg i de högre kurserna. I de fall betyget har höjts eller sänkts är det vanligast att det endast har höjts eller sänkts med ett steg.

betygspoängen har dessa studenter i allmänhet högre betygspoäng (se Tabell 4) än yngre studenter med betyg från efter år 2000. Totalt sett är studenterna så få till antalet att det inte är meningsfullt att dela upp dem i olika grupper med avseende på både studiernas längd och betyg. Men om man ser till hela gruppen Lgy70 framgår av Tabell 9 att samtliga studenter med högsta betyg (5) klarar provet oavsett studielängd.

Tabell 9

Andel godkända studenter och betyg i gruppen Lgy70

Betyg	5	4	3
Andel godkända	100 % (18)	92 % (13)	69 % (13)

Så här långt tycks alltså vårt material indikera att betyget har betydelse för studieresultatet. Det är särskilt intressant att detta tycks gälla även för studenter som gick ut gymnasieskolan för länge sedan.

Övriga moment

Andelen godkända studenter är som vi redan har konstaterat betydligt högre på övriga moment än på Fransk grammatik och vokabulär. Det gäller i synnerhet moment som examineras genom inlämningsuppgifter eller kontinuerlig bedömning som alltså sällan hindrar en student från att fortsätta sina studier. Om en väldigt stor andel, ibland nästan samtliga studenter, klarar ett moment, kan man med fog påstå att prognosen för studieframgång (mätt som godkänt resultat på momentet) är närmare 100 %. Det blir därmed heller inte meningsfullt att undersöka sambandet mellan gymnasiebetyg och godkänt akademiskt resultat på dessa moment.

För att ändå få en uppfattning om huruvida det trots detta finns skillnader mellan olika studentgrupper har vi valt att även undersöka andelen studenter som på de olika kursmomenten på Grundkursen har erhållit betyget Väl godkänt, vilket visas i Tabell 10.

Tabell 10

Andel väl godkända studenter på grundkursens olika moment med avseende på tidigare studielängd.

Högsta kurs	MS	UT	FON	T1	T2	SPV	KS A	KS S	GRT	FGV
Franska 3	38% (37)	20% (46)	35% (48)	38% (42)	58% (36)	41% (37)	24% (33)	34% (29)	22% (58)	22% (41)
Franska 4	38% (158)	36% (172)	45% (170)	43% (180)	45% (160)	47% (167)	36% (149)	54% (142)	20% (179)	20% (166)
Franska 5	50% (97)	50% (110)	48% (104)	47% (109)	48% (96)	41% (106)	40% (82)	57% (82)	39% (120)	30% (108)
Franska 6/7	61% (23)	63% (27)	24% (25)	48% (27)	68% (22)	36% (22)	36% (22)	42% (19)	54% (28)	24% (25)

MS=Muntlig språkfärdighet (5,5 ECTS), UT=Uttal (1,0 ECTS), FON=Fonetik (1,0 ECTS), T1=Text 1 (4,0 ECTS), T2=Text 2 (3,5 ECTS), SPV=Språkvetenskapliga seminarier (1,5 ECTS), KS A=Kultur och samhälle: allmän del (2,0 ECTS), KS S.=Kultur och samhälle: specialisering (5,5 ECTS), GRT=Grammatisk terminologi (1,0 ECTS), FGV=Fransk grammatik och vokabulär (5,0 ECTS)

Vi ser här att för de muntligt inriktade momenten Muntlig språkfärdighet och Uttal tycks det finnas ett samband mellan antal gymnasiekurser och betyg. För övriga moment går det inte att urskilja något sådant samband, förutom för Grammatisk terminologi. En förklaring till det skulle kunna vara att detta prov på några elementära ordklasser och satsdelar inte är särskilt omfattande. Det görs redan några veckor in på terminen och kräver inte så omfattande förberedelser. Vad gäller det betydligt mera omfattande Riksprovet kan vi notera att andelen studenter som får ett bra resultat (Väl godkänt) knappt alls påverkas av antalet lästa kurser (se kolumnen längst till höger i tabell 10 som representerar Riksprovet).

Den kommunikativt inriktade undervisningen i franska på gymnasiet tycks alltså innebära att fler lästa kurser ger en viss fördel i de (muntligt) inriktade språkfärdighetsmomenten i franska på universitetet, men för en majoritet av momenten ger fler kurser ingen fördel alls. Det rör sig om mer teoretisk inriktade moment som till exempel Fonetik, Språkvetenskap och Kultur och samhälle.

Om antalet kurser inte säger så mycket för sannolikheten att få VG gäller dock fortfarande att gymnasiebetyget tycks vara viktigt, vilket illustreras av Tabell 11–12 där vi redovisar statistik för Franska 4 och Franska 5. Av tabellerna framgår att studenter med högre gymnasiebetyg i större utsträckning får VG oavsett vilket moment det rör sig om. Våra data indikerar alltså att gymnasiebetyget har ett samband med god studieprestation för samtliga moment, teoretiska såväl som färdighetsinriktade, medan antalet kurser endast har ett samband med de muntligt färdighetsinriktade momenten.

Tabell 11

Andel väl godkända studenter med avseende på gymnasiebetyg i Franska 4.

Högsta kurs	MS	UT	FON	T1	T2	SPV	KS A	KS S	GRT	FGV
4 A/MVG	48%	51%	59%	55%	59%	59%	40%	68%	42%	35%
4 B/C/VG	29%	29%	40%	39%	44%	43%	32%	46%	25%	11%
4 D/E/G	33%	18%	24%	24%	12%	26%	37%	32%	19%	3%

MS=Muntlig språkfärdighet (5,5 ECTS), UT=Uttal (1,0 ECTS), FON=Fonetik (1,0 ECTS), T1=Text 1 (4,0 ECTS), T2=Text 2 (3,5 ECTS), SPV=Språkvetenskapliga seminarier (1,5 ECTS), KS A=Kultur och samhälle: allmän del (2,0 ECTS), KS S.=Kultur och samhälle: specialisering (5,5 ECTS), GRT=Grammatisk terminologi (1,0 ECTS), FGV=Fransk grammatik och vokabulär (5,0 ECTS)

Tabell 12

Andel väl godkända studenter med avseende på gymnasiebetyg i Franska 5.

Högsta kurs	MS	UT	FON	T1	T2	SPV	KS A	KS S	GRT	FGV
5 A/MVG	58%	62%	60%	60%	61%	39%	72%	48%	47%	45%
5 B/C/VG	43%	49%	43%	37%	31%	51%	42%	35%	13%	33%
5 D/E/G	36%	7%	15%	44%	33%	23%	29%	11%	8%	33%

MS=Muntlig språkfärdighet (5,5 ECTS), UT=Uttal (1,0 ECTS), FON=Fonetik (1,0 ECTS), T1=Text 1 (4,0 ECTS), T2=Text 2 (3,5 ECTS), SPV=Språkvetenskapliga seminarier (1,5 ECTS), KS A=Kultur och samhälle: allmän del (2,0 ECTS), KS S.=Kultur och samhälle: specialisering (5,5 ECTS), GRT=Grammatisk terminologi (1,0 ECTS), FGV=Fransk grammatik och vokabulär (5,0 ECTS)

Sammanfattning och diskussion

Vi ska nu sammanfatta vilka samband som går att utläsa ur våra data och diskutera tänkbara förklaringar till dessa samband.

Vår kartläggning av de undersökta studenternas gymnasieemeriter visar att 76 % har behörighetsgivande utbildning från svensk gymnasieskola. Som vi konstaterat i resultatavsnittet har studenter som söker sig till grundkursen i franska i genomsnitt läst fler kurser och har högre betyg i ämnet än andra gymnasieelever som läst franska (se tabell 1 och tabell 4): 85 % av studenterna i vår undersökning har läst Franska 4 eller högre och 40 % Franska 5 eller högre. Knappt hälften av dem har högsta betyg (A/MVG) på den behörighetsgivande kursen i franska. Ingen av dessa siffror är förvånande.

Antalet gymnasiekurser i franska tycks inte ha någon avgörande betydelse för resultaten (varken för betyget Godkänd eller betyget Väl godkänt) på det moment som i hög grad bestämmer om man lyckas på grundkursen i franska, nämligen Fransk grammatik och vokabulär. Däremot tycks det för detta moment finnas ett samband mellan gymnasiebetyget i franska och godkänt studieresultat. Sambandet gäller både betyget på den högst lästa gymnasiekursen och betyget på den behörighetsgivande kursen (Franska 3). Även för äldre studenter tycks gymnasiebetyget ha betydelse trots att många år har gått sedan de gick ut gymnasiet.

Dessa slutsatser baseras endast på de studenter som faktiskt genomgår Riksprovet. Om det hade funnits resultat från studenter som hoppat av, kan det inte uteslutas att bilden hade blivit en annan. Vad som ändå kan slås fast är att en student med högt betyg från Franska 3 faktiskt har goda förutsättningar att lyckas.

För andra moment än de som examineras genom Riksprovet är det svårare att urskilja ett samband mellan antalet gymnasiekurser och godkänt resultat. Det beror på att andelen med godkänt resultat är så hög. När man emellertid undersöker sambandet mellan antalet gymnasiekurser och väl godkänt resultat ser man att det faktiskt verkar finnas ett samband mellan studielängd och goda studieresultat på de mest utpräglade muntliga momenten.

Dessutom verkar ett liknande samband kunna finnas för provet i Grammatisk terminologi,

vilket möjligen kan förklaras med att detta prov görs tidigt på terminen och inte är så omfattande. På övriga moment kan något sådant samband däremot inte urskiljas över huvudet, vilket bekräftar bilden att antalet gymnasiekurser utöver Franska 3 är av begränsat värde för att förutsäga studieresultaten på grundkursen. Mellan betygen och studieresultaten tycks det däremot finnas ett samband, oavsett vilken typ av moment det handlar om. För de färdighetsrelaterade momenten Uttal och Muntlig språkfärdighet är kopplingen mellan betyg (och även antal kurser) lätt att förstå eftersom målet med gymnasieskolans franskämne i stor utsträckning är att utveckla elevernas kommunikativa förmåga. Att fler gymnasiekurser i franska därmed inte har någon betydelse för de teoretiska momenten (till exempel Fonetik och Språkvetenskap) ter sig också naturligt givet avsaknaden av sådant innehåll i gymnasieämnet franska. Intressantare är kanske att reflektera över varför det inte tycks finnas något samband mellan antalet kurser och Riksprovet (som testar skriftlig språkfärdighet) och varför betygen har samband med alla typer av moment, såväl skriftlig och muntlig språkfärdighet som de mer teoretiska momenten.

Gymnasiebetygen i franska är visserligen knutna till givna språkfärdighetsmål i ämnesplanen¹¹ för Moderna språk men deras relativt sett goda prognosvärde skulle också kunna förklaras med att de speglar en allmän förmåga att lära sig främmande språk. Carlsson (2012) kom fram till att betyget på den behörighetsgivande kursen i matematik var viktigt för studieresultatet på en kurs i grundläggande statistik, inte fler lästa kurser i matematik, och menar att betyget på en grundläggande gymnasiekurs i matematik kan spegla allmänna förmågor som «intuition, logiskt tänkande och problemlösningsförmåga» (Carlsson, 2012, s. 44). Samma resonemang skulle kunna överföras till denna studie, men med allmänna förmågor som lutar mer åt det språkliga hållet. Betygen kan även spegla mer triviala faktorer som motivation, ihärdighet och studieteknik. Det skulle kunna förklara varför betygen tycks ha betydelse inte bara för språkfärdighetsmomenten utan även för andra moment såsom fonetik eller kultur och samhälle.

Andra möjliga förklaringar till att fler gymnasiekurser inte nödvändigtvis i sig är en fördel kan finnas i skillnader mellan gymnasiet och universitetet. Undervisningen på universitetet är

¹¹ Gällande gymnasieskolan används termen *ämnesplan* i stället för kursplan.

mer teoretiskt upplagd och bedömningen på universitetet tar större hänsyn till språklig korrekthet när det gäller skriftlig språkfärdighet av den typ som testas på Riksprovet. Sammantaget kan dessa skillnader göra att fördelarna med fler kurser i ämnet inte blir så stora. Även om ämnet heter «Franska» både på gymnasiet och på universitetet kan man hävda att det inte riktigt rör sig om samma ämne. Den lärarledda lektionstiden på universitet är dessutom begränsad. Studenten måste i högre grad ta ansvar för sitt lärande, i synnerhet på distansvarianten av grundkursen. Samtidigt är studietakten högre; i princip hela grammatiken går igenom och ett stort antal nya ord ska läras in. Större betydelse får då sättet på vilket studenterna tar sig an studierna. Även om studenter med fler lästa kurser rimligtvis borde ha ett visst försteg i början av grundkursen, förefaller eventuella försteg kunna hämtas in av studenter med färre lästa kurser men med god förmåga att assimilera nya språkkunskaper och att organisera sina studier på ett framgångsrikt sätt. Om en fördel hänger kvar mot slutet av terminen verkar den främst röra de renodlat muntliga färdigheter som möjligen är svårare att hämta in på kort tid.

Ett intressant biresultat som visserligen inte är direkt kopplat till våra forskningsfrågor men som framkommer ur de data vi tagit fram för att besvara forskningsfrågorna är den stora skillnad som finns mellan sannolikheten att få godkänt resultat på moment som examineras genom salsskrivning jämfört med moment som examineras på annat sätt.

Sammanfattningsvis indikerar vår studie, liksom tidigare forskning gällande andra universitetsämnen (Carlsson, 2012; Cliffordson & Berndtsson, 2007), att inte bara studietiden (antalet kurser) utan också – och kanske än mer – gymnasiebetygen bör beaktas vid vägledningen av potentiella studenter. På kurser i språk, särskilt de kurser som förutsätter gymnasiestudier, brukar det vara lätt att bli antagen, vilket gör att studenterna påbörjar sina universitetsstudier med mycket olika förkunskaper. Som vi inledningsvis konstaterade är det vanligt att studenter som endast läst Franska 3 frågar om det är möjligt att klara sina studier medan studenter med fler lästa kurser ofta uttrycker oro för att nivån är för låg. Vår undersökning ger studievägledare bättre underlag för att besvara frågor av denna typ. Man bör således betona skillnaderna som finns mellan gymnasieämnet franska och universitetsämnet franska. Man bör också i högre utsträckning uppmana studenterna att begrunda betyget. Ett högt betyg, oavsett antal lästa kurser, tycks ge en bättre prognos, medan det omvända gäller

för ett lågt betyg, oavsett antal lästa kurser. Frågor som har att göra med motivation, studievana och eventuellt andra språkstudier är, även de, alltid relevanta. Studenter som uppfyller de formella meriterna, men som har låga betyg skulle kunna ges rådet att först gå en nybörjarkurs på universitetet. I högre grad än gymnasiekurser överensstämmer sådana kurser innehållsmässigt med språkstudier på universitetsnivå. Våra resultat pekar också på att en skärpning av förkunskapskravet från Franska 3 till Franska 4 sannolikt inte skulle leda till bättre studentprestationer. En höjning av betygskraven vore i så fall en rimligare väg att gå. Man kan slutligen fråga sig om det inte vore rimligt att gymnasiekurserna i franska bättre förberedde för fortsatta studier på universitetsnivån i ämnet, i alla fall på de högre kurserna i gymnasiet.

Författarens omtal

Jacob Carlson är lektor i franska vid Göteborgs universitet. Hans undervisning och forskning är bland annat inriktad mot modern fransk litteratur samt mot litteraturteori och studenters akademiska skrivande.

Mårten Ramnäs är lektor i franska vid Göteborgs universitet. Hans främsta forskningsintressen rör kontrastiv lingvistik och främmandespråksinlärning.

Litteraturförteckning

- Ahlm, A., Ers, A., Holmquist, H., Sundström, C. & Åström, E. (2009). *Förkunskaper och krav i högre utbildning*. Högskoleverkets arbetsrapporter: 16 AR.
- Alwood, J. (1981). Språkvetenskap och språkpedagogik. I J. Allwood (Red.), *Språkteorins relevans för språkundervisningen* (s. 3–10). Studieförlaget i Göteborg.
- Carlsson, M. (2012). Är förkunskaper verkligen viktiga för framgångsrika högre studier? En analys av studieresultatet på en grundläggande högskolekurs i statistik. *Högre utbildning* 2(1), 33–46.
<https://doi.org/10.23865/hu.v2.848>
- Cliffordson, C & Berndtsson, Å. (2007). *Samband mellan betyg i gymnasieskolan och prestationer i högskolan*. Högskoleverkets rapport 2007:21 R.
- Cliffordson, C. (2008). Differential Prediction of Study Success Across Academic Programs in the Swedish Context: The Validity of Grades and Tests as Selection Instruments for Higher Education. *Educational Assessment* 13(1)1356-75.
<https://doi.org/10.1080/10627190801968240>
- Ferm, R. & Malmberg, P. (2001). Dagens kursplaner – ett dokument för framtiden. I *Språkboken* (s. 6–7). Skolverket.
- Furusten, T. (2018). *Övergången från gymnasieskola till högskola – sammanställning av befintlig statistik och övrig kunskap*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d0b2/1553967792548/PM%20-%20Övergången%20från%20gymnasieskola%20till%20högskola%20sammanställning%20av%20kunskapsläget%5D.pdf>
- Hymes, D. (1972). On communicative competence. I J. B. Pride & J. Holmes (Red.). *Sociolinguistics* (s. 269–293). Penguin Books.
- Institutionen för språk och litteraturer, GU (2015). *Kursplan, Franska: Grundkurs, 30 högskolepoäng*. <https://kursplaner.gu.se/pdf/kurs/sv/FR1111.pdf>

Lustig, L. (2004). *Tre vägar till den öppna högskolan*. SOU 2004:29.

<https://data.riksdagen.se/fil/CD53B5D5-175B-40E0-94DA-2C84591EEB62>

Malmberg, P. (2000). De moderna språken i grundskolan och gymnasieskolan från 1960 och framåt. I *Språk. Grundskola och gymnasieskola. Kursplaner, betygskriterier och kommentarer*. Skolverket, 7–26.

Skolverket (1996). *Utvärdering av den reformerade gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen 1995. Undervisningsprocessen i främmande språk: franska, spanska och tyska*. Skolverkets rapport nr 95.

Skolverket (2000). *Ämne – moderna språk (ej gällande)*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/hitta-tidigare-amnen-och-kurser-ar-2000-2011-i-gymnasieskolan?url=907561864%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2FsubjectKursinfo.htm%3FsubjectCode%3DMSPR2000GY%26lang%3D%26tos%3Dgy2000&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfaa4b0>

Skolverket (2011a). *Ämne – moderna språk. Äldre ämnesplan*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=907561864%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DMOD%26version%3D1%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3>

Skolverket (2011b). *Kommentarmaterial till kursplanerna i Moderna språk*.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a656943/1553959936484/pdf2560.pdf>

Skolverket (2022). *Ämne – moderna språk. Gällande version.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=907561864%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DMOD%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3>

Skolöverstyrelsen (1970a). *Läroplan för gymnasieskolan (Lgy70)*. Allmän del.

Skolöverstyrelsen (1970b). *Läroplan för gymnasieskolan (1970b)*. Planeringssupplement.

Tornberg, U. (2009). *Språkdiraktik* (4 uppl.). Gleerups.

van Ek, J. A. (1977). *The Threshold Level for Modern Language Learning in Schools*. Longman.